

Xalçaçı rəssam

Cəfər Müciri Azərbaycan xalça sənətinin inkişafında yaddaqalan işlər görüb. O həm Azərbaycan xalça sənətinin araşdırılması və tədqiqi, həm də yeni xalça çeşnilərinin və nümunələrinin yaradılması istiqamətində uğurlu fəaliyyət göstərib.

Xalçaçı rəssam, ornament ustası və tədqiqatçı alim kimi C.Müciri Azərbaycan xalça sənəti tarixində bu gün ən məşhur imzalardan biri olaraq yaşamaqdadır. O, həmçinin ədəbiyyata bağlı adam olub, Cənubi Azərbaycanda yaşayan soydaşlarımızın həyatından bəhs edən hekayələr kitabını nəşr etdirib. Eyni zamanda Cənubi Azərbaycanda azadlıq hərəkatına aid bir neçə kitabları işıq üzü görüb. Bu il xalçaçı rəssam və xalçaşünas alim Cəfər Mücirin (1919-2001) anadan olmasının 105 ili tamam olur.

C.Müciri Cənubi Azərbaycanın Təbriz şəhərində anadan olub. Uşaqılıq və yeniyetməlik illəri bu şəhərdə keçib. O, xalça sənətinin sirlərini 14 yaşından Təbrizdə xalça fabrikində öyrənib. 17 yaşında Təbriz İncəsənət Məktəbini bitirib. C.Müciri Azərbaycan Xalçaçılıq İdarəsinin "İncəsənət" fabrikində əvvəlcə toxucu, baş usta, sonra isə eksperimental laboratoriyanın rəhbəri vəzifəsində işləyib. Xalça texnologiyasının dərin bilicisi kimi fabrikdə çalışdığı dövrdə irəli sürdüyü səmərələşdirici təkliflər ağır əl əməyini xeyli asanlaşdırıb. Onun ilməni mütərəqqi üsulla vurmaq, mürəkkəb çeşnili xalçaların toxunmasında dəmir dəzgahlardan istifadə etmək və s. bu kimi təklifləri xalçaçılıq sənayesinin inkişafına böyük töhfələr verib. Vaxtilə ölkəmizdə Qazax rayonunda, Nardaran qəsəbəsində və başqa bölgələrdə xalçaçılıq sexlərinin və fabriklərinin yaradılmasında C.Mücirin böyük əməyi olmuşdur. C.Müciri Azərbaycan xalçaçılıq sənəti tarixində xalçaçılıq texnologiyaları sahəsində ən məşhur mütəxəssislərdən biri olub. O, xalça sənayesi texnologiyası sahəsində bir sıra kitab və dərsliklər yazıb nəşr etdirib. Xalçaçı alimin belə kitablarından "Hafiz və incəsənət" (1971, ərəb qrafikasında), "Azərbaycan xalçaları" (1981), "Azərbaycan xalçaçılığının texnoloji üsulları" (1977, 1983 rusca, 1987), "Araz sahilində" (1987, hekayələr) və başqalarını qeyd etmək olar. Xalçaşünas alim "İran Azərbaycanının xalçaçılıq sənəti (XIX və XX əsrlər)" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə etmişdir. O, elmi işində Cənubi Azərbaycanda xalçaçılıq sənətinin yaranması, inkişaf yolları, toxuma sənəti və digər məsələləri elmi şəkildə araşdırıb tədqiq etmişdir.

C.Müciri özünün əsərlərində Cənubi Azərbaycan xalçaçılıq ənənələrini davam etdirib. Onun müəllifi olduğu 40 xalça əsəri ərəsəyə gəlib. Hansı ki, onlardan 19-nu müəllif şəxsən özü toxuyub. Bu xalça nümunələri orijinallığı, özünəməxsus ornament və rəng həlli

ilə fərqlənirlər. C.Mücirin müəllifi olduğu süjetli və ornamental xalçalardan "Fərhad və Şirin" (Nizami Gəncəvinin "Xosrov və Şirin" poeması əsasında), "Məhəmməd Füzuli", "İmadəddin Nəsimi-600", "Nəriman Nərimanov", "Ləçək-turunc", "Təbriz-butə", "Güldanlı", "Açma-yumma", "Əlixanlı", "Mərzə", "Ödüc" və başqalarının adlarını qeyd etmək olar. Xalçaçı rəssamın yaradıcılığının zirvəsini "Saib Təbrizi" adlı xalçası təşkil edir. Ustad bu əsər üzərində səkkiz ilə yaxın işləmişdir. Respublikamızı kəndbəkənd gəzərək ən yaxşı qoyun, keçi, dəvə yun növlərini toplamışdır. Xalçaçılıq sənətində ilk dəfə olaraq boyanmamış saplardan "Saib Təbrizi" adlı nadir xalça nümunəsini toxuyub ərəsəyə gətirmişdir.

C.Mücirin bənzərsiz xalça əsərləri dəfələrlə İngiltərədə, İtaliyada, Almaniyada, Fransada müxtəlif sərgilərdə nümayiş olunmuş, ölkəmizin xalça sənətinin şöhrətini dünyada artırmışdır. O, kamil xalça ustası kimi müxtəlif xalçaçılıq məktəblərinin kanonlarını öyrənib bədi yaradıcılığında inkişaf etdirmişdir. Xalçaçı rəssam, ornament ustasının Bakıda xalçalarından ibarət yubiley sərgisi təşkil olunmuşdur.

C.Müciri haqqında araşdırmalar apararkən onun övladı Sevda Müciri ilə əlaqə saxladıq. O, hazırda Avropada Budapeşt şəhərində yaşayır. Atasına haqqında xoş xatirələrini danışdı. Həmçinin Xalq rəssamı, xalça ustası Eldar Mikayılzadə ilə C.Müciri haqqında söhbətləşəndə o, "Cəfər müəllim mənim müəllimim olub. Sonradan müəllim-tələbə münasibətləri möhkəm dostluğa çevrilib. O, əsl ziyalı idi" deyə söylədi.

C.Müciri özünün zəngin bədi, ictimai, elmi və pədaqoji yaradıcılıq fəaliyyəti ilə Azərbaycan xalçaçılıq sənəti tarixində və mədəniyyət aləmində əbədi yaşayacaqdır. Cümlələrimizi C.Mücirin Azərbaycan xalçaçılıq sənəti haqqında dediyi müdirik fikirlərlə tamamlayırıq: "Azərbaycan xalqı nəsil-nəsil yaşadıb kamilləşdirdiyi ulu xalçaçılıq sənətini xalq tətbiqi sənət növlərinin ağsaqqalı adlandırır, onu çox sevir, özü də həmişə təkmilləşməsinə çalışır".

*Əsəd QULİYEV,
sənətsünas, Rəssamlar İttifaqının üzvü*